

בענין עיקר וטפול בברכות - שיעור 554

I. כללי הענין

- (א) מקור הענין עיין במשנה (ברכות מ"ד.) דזה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופטר את הטפלה
- (ב) הכלל דעיקר פוטר את הטפלה אינו מדין ביטול אלא שתקנו חז"ל שאף שהטפל בעין מ"מ נפטר בברכת העיקר (פמ"ג נפתחה לוח י"ח)
- (ג) ויש שני מיני טפילות האחת טפילה מעורבת והשנית טפילה שאינה מעורבת טפילה מעורבת דהיינו כמו שמבשלין קטניות עם מיני מזונות ואפילו הם מעט מזונות הם נעשו עיקר מחמת חשיבותן ומברך על כל התבשיל במ"מ לבד אמנם אם לא ניתנו בקדרה לשם אכילה אלא לדיבוק בעלמא מברך על הקטניות בורא פרי האדמה
- (ד) אבל שארי שני מינים שאין בהם מזונות הולכין אחר הרוב להערוך השלחן
- (ה) אורז אע"פ שברכתו מזונות מ"מ אין לו חשיבות דה' המינים שיחשב לעיקר אף שהוא מועט והרי הוא כשארי מאכלים שהולכין אחר רוב התבשיל
- (ו) לא שייך עיקר וטפל אלא כשאוכלים ביחד דהיינו בכף אחת ואז אפילו אם אינו נלקח בכף רק מין אחד ג"כ הוי טפל ואם ליקט התפוחי אדמה מתוך התבשיל ואוכל בפני עצמו או קודם התבשיל אין כאן עיקר וטפל ומברך עליו בורא פרי האדמה
- (ז) אוכלים בתוך הסעודה כולם טפילים להלחם
- (ח) כל יראי ה' מונעין את עצמם מליקח אפילו פת כל שהוא לשם טפל אחרי שתיית מעט יין שרף כדרך העולם כי מי יכול לשער כמות הלחם שנקרא טפל (ערוך השלחן רי"ג)

II. תשובות מהאגרות משה על ענינינו

- (א) באייס קרי"ם ווייפער"ס שטרוד"ל ו'PIE CRUST' לאלו שאין רצונם אלא בהממולא אך שאוכלין אותן מחמת שהן עכ"פ שם יברכו רק על הגלידה ועל הממולא ופטר המזונות הטפל להם ואם שניהם העיקרים מברך על שניהם וכן נראה לרוב בני אדם (אג"מ ג - מ"ג)
- (ב) דגים ובשר עוף שמטגנים אותן בקמח וטשיו קייק שעיקרו גבינה ונראה רק רקיק דק דק מסכיב מברכים רק שהכל והמזונות אינה חשובה בפני עצמה ובא רק ליפות את הגבינה וכן cocktail frankfurters in blankets המכורך בלבוש קמחי מברכים רק שהכל דאותו לבוש בפני עצמו מחמת מיעוטו אינו טוב ואין ענין לקלוף המזונות ולברך עליה דיש לידון משום ברכה שאינה צריכה (תורה והוראה חצרת ה - זף 21)
- (ג) בלינצ"א או פיראג"ן או קני"ש הסוכב בדף של עיסה מברך במ"מ דהמילוי טפילה להעיסה ואפילו הכריכה דקה במקצת ואם הציפוי דקה ביותר כמו פוטיט"א רא"ל מברך בפה"א
- (ד) דייסא של חמשת המינים (cereals) שמוסיפים חלב ושאר מתיקה תלוי בכמות החלב דאם נתנו חלב הרבה יותר מהצורך מברך עליו ג"כ ואם לאו מברך רק על הסירעל ואם

יש שם פירות כמו בננות אין שייכים כלל להדייסא אף שנמצאו ביחד וצריך לברך עליהם בפני עצמם ועל הצוקער אין לברך כלל שהוא דבר הנמוח (אג"מ ג - מ"ג)

ה) מרק של תרנגול עם כופתאות (קניידלאך) וכדומה ממיני מזונות מברכין במ"מ ועל המרק אין צריך לברך אם לא כששותה המרק לבדו אבל יותר טוב לאכול יחד ולברך רק במ"מ (שם) וכ"כ האג"מ (א - ס"ט) דיותר טוב לברך שהכל על דבר אחר

ו) צימוקין המחופין בשאקאלאד (chocolate covered raisins) צריך לברך על שניהם ויצטרך לכוין כשמברך שהכל על השאקאלאד שלא לצאת בו על הצימוקין (אג"מ ג - ל"א) ודומה לדובשנים ומרחקת שמברך על שניהם כהמג"א (קס"ח - ט) וכהמ"ב (מ"ה) ויותר טוב לברך על פרי אחר קודם

ז) פת מקמח קטניות שמעורב עם קמח מה' מיני דגן דאין בו כזית בכא"פ יש להורות כהגר"א (ר"ח - ל"ד) דבתחלה מברך המוציא ולבסוף בורא נפשות ויש למחות באלו שמברכין אחריו על המחיה (אג"מ א - ע)

ח) ספאגעטי עם בשר טחון ומבושל (spaghetti & chopped meat balls) אם הוא חתיכות גדולות מברכים ב' ברכות ואם רק חתיכות קטנות ובאות רק ליתן טעם בשר בהספאגעטי מברכים במ"מ וצ"ע בדעת רב משה בזה

ט) שטאלאנ"ט שנעשה מכמה מינים ויש ג"כ מיני מזונות מברך עליו במ"מ (אג"מ א - ס"ח ד"ה משמע כן) וצ"ע

י) פרוט קאקטי"ל או סלט של מיני ירקות וחתיכות בשר קטנים כיון שעירב המינים וכוונתו לטעם חדש נחשב כמאכל אחד ומברך רק על המין העיקרי שבו שהוא העיקרי לו (רב באדנער ז' 62 בשם רב אלישיב) ונראה לי דדעת רב משה שצריך יותר מברכה אחת

יא) על תערובת בשר וירקות כגון בשר ותפוחי אדמה שנקרא goulash אם הרוב תפוחי אדמה מברך בורא פרי אדמה ולהיפך שהכל ולרב משה אפשר לברך על שניהם

III. ברכות למאכלים שונים

Potato Latkes and Apple Sauce (א)

Blintzes and Sour Cream (ב)

Chicken Chow Mein (ג)

Soup Nuts in Chicken Soup (ד)

Fruit with Cottage Cheese (ה)

Tuna Fish on Cracker (ו)

Onion Rings (ז)

Stuffed Cabbage (ח)

Lokshen Soup (ט)

Vegetable Soup (י)

נדפס לעילוי נשמת אבי אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזב' ע"ה למא' אורת' באשפ רחל ב"ר גרשון חנוך העניך הכפן ע"ה